

เรื่อง อ้วข้าวตอก

รายละเอียด

อ้วข้าวตอก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Calanthe triplicata* (Willemet) Ames (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Orchis triplicata* Willemet) จัดอยู่ในวงศ์กล้วยไม้ ([ORCHIDACEAE](#))

สมุนไพรอ้วข้าวตอก มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ข้าวตอกฤาษี, พุ่มข้าวตอก, อ้ว, อ้วดอกขาว, เอื้องข้าวตอก, เอื้องเหลียมดอกขาว เป็นต้น

ลักษณะของอ้วข้าวตอก

- **ต้นอ้วข้าวตอก** จัดเป็นไม้จำพวกกล้วยไม้ดินแตกกอ รากหนา ยาว และมีขน มีลำต้นโผล่ขึ้นมาเหนือพื้นดินเล็กน้อย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของก้านใบ มีเขตการกระจายพันธุ์กว้าง พบได้ตั้งแต่มาดากัสการ์ อินเดีย พม่า ภูมิภาคอินโดจีน และประเทศมาเลเซีย จนถึงออสเตรเลีย หมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก และในญี่ปุ่น ในประเทศไทยพบได้ทั่วทุกภาคของประเทศ (ยกเว้นภาคกลาง) โดยมักขึ้นตามไต้ร่มเงาในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา ที่ระดับความสูงจนถึงประมาณ 1,600 เมตร ส่วนในต่างประเทศพบได้จนถึง

3,000 เมตร

- **ใบอ้วข้าวตอก** ใบเป็นใบเดี่ยว ใบพับจีบ ลักษณะของใบเป็นรูปรีหรือรูปขอบขนาน ปลายใบแหลมยาว โคนใบสอบหรือเรียวแคบคล้ายก้านใบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 6-10 เซนติเมตร และยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร ผิวใบเป็นมัน ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นนุ่ม เส้นใบเป็นร่องจากโคนไปจรดรวมกันที่ปลายใบ ส่วนก้านใบยาวประมาณ 15 เซนติเมตร
- **ดอกอ้วข้าวตอก** ออกดอกเป็นช่อกระจุก โดยจะออกตามซอกใบ ก้านช่อยาวประมาณ 25-100 เซนติเมตร ส่วนแกนช่อยาวประมาณ 6-25 เซนติเมตร มีขนสั้นละเอียดขึ้นหนาแน่นหรือเกือบเกลี้ยง ใบประดับติดทน ลักษณะเป็นรูปใบหอก ยาวได้ประมาณ 1-4 เซนติเมตร ช่วงล่างของช่อดอกจะยาวกว่าช่วงบนช่อดันมีดอกจำนวนมาก ก้านดอกจะยาวได้ประมาณ 3-4 เซนติเมตร มีลักษณะเรียวจรดรังไข่ ที่ยาวประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร บางครั้งไม่เห็นขนชัดเจน มีขนสั้นละเอียดหรือเกือบเกลี้ยง ดอกอ้วข้าวตอกนั้นเป็นสีขาว กลีบปากมีสีแดงหรือสีเหลืองแต่มีอยู่ที่โคน มีขนสั้นนุ่มขึ้นประปรายอยู่ด้านนอก ส่วนกลีบเลี้ยงจะแยกจากกัน ลักษณะเป็นรูปขอบขนาน ปลายแหลม ยาวไปประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร ส่วนกลีบดอกกลีบปีก จะคล้ายกับกลีบเลี้ยง แต่จะเรียวและแคบกว่า กลีบปากโคนติดกลีบปีก ห่อหุ้มเกสร ปลายบานออก แยกเป็นพู 3 พู ยาวประมาณ 2.5 เซนติเมตร พูด้านข้างมีลักษณะเป็นรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ส่วนพูดตรงกลางจะแยกเป็นแฉก 2 แฉก ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร ที่โคนมีเดือยเรียวยาว ยาวประมาณ 2-3.5 เซนติเมตร เส้าเกสรสั้น ยาวประมาณ 0.8 เซนติเมตร หนา ส่วนยอดเกสรเพศเมียติดด้านข้าง เรณู 8 อัน แยกออกเป็น 2 กลุ่ม และมีเมือกเหนียว โดยออกดอกในช่วงเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม หรือในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม

สรรพคุณของอ้วข้าวตอก

- รากเหง้าหรือหัวอ้วข้าวตอกนำมาตากแห้งคั่วกับไฟ ใช้ต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ และขับน้ำนิ่วในไต (รากเหง้า, หัว)

ประโยชน์ของอ้วข้าวตอก

- ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไป

คำสำคัญ : อ้วข้าวตอก

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-17

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1780&code_db=610010&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology